

**Uchwała Nr V/21/2011
Rady Gminy Ciepiałów
z dnia 19 stycznia 2011 roku**

**w sprawie przyjęcia „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest
na lata 2010 -2032 dla Gminy Ciepiałów”**

Na podstawie art. 18 ust.2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym /Dz. U. z 2010 r. Nr 142, poz. 1591, z późn. zm./ i art.18 ust.1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska /Dz. U. z 2008 roku Nr 25, poz.150 z późn. zm./ w związku z art. 14 ust.6 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku o odpadach / Dz. U. z 2007 roku Nr 39, poz. 251 z późn. zm./ oraz „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032” /przyjętego uchwałą Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2009 r./,

- **Rada Gminy w Ciepiałowie uchwala , co następuje:**

§ 1.

Przyjmuje się „**Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na lata 2010 -2032 dla Gminy Ciepiałów**” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

**Przewodniczący
Rady Gminy w Ciepiałowie
Waldemar Czaplą**

***PROGRAM USUWANIA WYROBÓW
ZAWIERAJĄCYCH AZBEST
Z TERENU GMINY CIEPIELÓW***

Ciepielów 2010

Spis treści:

1. Wstęp
2. Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego
3. Przepisy prawne dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest
4. Charakterystyka Gminy Ciepiałów
5. Ilość i stan wyrobów zawierający azbest na terenie Gminy Ciepiałów
6. Finansowe aspekty realizacji programu
7. Podsumowanie

Załączniki:

- Nr 1 – Wykaz aktów prawnych
- Nr 2 – Wykaz firm
- Nr 3 – Wykaz składowisk przyjmujących odpady zawierające azbest

1. Wstęp

Azbest to grupa wielu minerałów, występujących w formie włóknistej. Nazwa ta dotyczy ogółu minerałów krzemionkowych tworzących włókna. Włókna azbestu cechują się nadzwyczajną wytrzymałością na rozciąganie, elastycznością i odpornością na działania czynników fizycznych i chemicznych. Produkty wykonane z azbestu są ognioodporne, kwasoodporne, odporne na korozję i mają właściwości dźwiękochłonne.

Na podstawie wykopalisk dokonanych w Finlandii stwierdzono, że azbest był stosowany już ok. 4500 lat temu. W Europie Południowej jest znany już od ponad 2500 lat. W XV-XIX wieku azbest dodawany był do różnych surowców w celu uzyskania knotów do świec, niepalnego papieru, skóry, wyrobów tekstylnych, płaszczy żołnierskich.

Dzięki unikalnym właściwościom, w kolejnych latach azbest był wykorzystywany jako surowiec do produkcji ponad 3000 wyrobów. Wykorzystywano go szczególnie w budownictwie jako: pokrycia dachowe, osłony elewacyjne ścian, przewody kominowe, rury wodociągowe i kanalizacyjne. Ze względu na złe przewodnictwo ciepła i prądu był wykorzystywany jako materiał izolacyjny. Poza tym był stosowany do produkcji sprzętu gospodarstwa domowego, a także produkcji farb, klejów, płytek podłogowych, smarów, pokostów, lepików, do filtrów w przemyśle piwowarskim i farmaceutycznym oraz wojskowych masek p/gazowych. Dzięki ogniotrwałości i izolacyjności termicznej stosowano go do wyrobu tkanin i farb ogniotrwałych.

Chryzolit, który jest uznawany za mniej szkodliwy jest nadal stosowany w USA. Aktualnie azbest wykorzystuje się do produkcji silników rakietowych w amerykańskim programie wahadłowców kosmicznych oraz w przemyśle okrętowym.

W Polsce brak jest złóż azbestu. Azbest wykorzystywany do produkcji był w przeszłości importowany z byłego ZSRR i Kanady. W latach siedemdziesiątych XX wieku sprowadzano rocznie nawet ok. 100 tys. ton azbestu, z czego ok. 85 % wykorzystywano do produkcji pokryć dachowych i elewacji budynków. Pozostały azbest był stosowany do: produkcji rur azbestowo-cementowych (ilość szacuje się na około 600 tys. ton), w hutnictwie i przemyśle ceramicznym (ok. 60 tys. ton). Masę wyrobów małogabarytowych, będących w użyciu ocenia się na 100 tys. ton.

Azbest stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi. Pył jaki powstaje podczas wydobywania i przerobu azbestu, a także podczas użytkowania wyrobów zawierających ten materiał, należy do bardzo niebezpiecznych trucizn. W „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych

na terytorium Polski”, który został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 maja 2002 r. został umieszczony zapis nakazujący usunięcie azbestu ze wszystkich obiektów w kraju do końca 2032 roku.

Podstawowym celem programu jest oczyszczenie terytorium Polski z azbestu oraz usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest, wyeliminowanie spowodowanych azbestem negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców Polski, a także sukcesywna likwidacja oddziaływania azbestu na środowisko w terminie do 2032 r.

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Ciepiałów określa zasady wspierania przedsięwzięć związanych z realizacją ogólnopolskiego programu na terenie gminy.

Celem programu jest:

- spowodowanie oczyszczenia obszaru gminy z azbestu oraz usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest,
- wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych dla mieszkańców gminy spowodowanych azbestem,
- spowodowanie sukcesywnej likwidacji oddziaływania azbestu na środowisko i doprowadzenie, w określonym horyzoncie czasowym, do spełnienia wymogów ochrony środowiska,
- stworzenie odpowiednich warunków do wdrożenia przepisów prawnych oraz norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- pomoc mieszkańcom gminy w realizacji kosztownej wymiany płyt cementowo – azbestowych zgodnie z przepisami prawa.

2. Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego

Wyroby zawierające azbest klasyfikowane są w dwóch klasach, przyjmując jako kryterium zawartość azbestu, stosowane spoivo oraz gęstość objętościową wyrobu.

•**Klasa I** obejmuje wyroby o gęstości objętościowej mniejszej od 1000 kg/m^3 definiowane jako „miękkie”, zawierające powyżej 20% (do 100%) azbestu. Wyroby te łatwo ulegają uszkodzeniom mechanicznym, czemu towarzyszy znaczna emisja włókien azbestu do otoczenia. Najczęściej stosowanymi w tej klasie były wyroby tekstylne z azbestu używane przez pracowników w celach ochronnych, koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury uszczelkowe.

•**Klasa II** obejmuje wyroby o gęstości objętościowej powyżej 1000 kg/m^3 definiowane jako „twarde”, zawierające poniżej 20% azbestu. W wyrobach tych włókna azbestowe są mocno związane, a w przypadku mechanicznego uszkodzenia (np. pęknięcia) ma miejsce stosunkowo niewielka emisja azbestu do otoczenia w porównaniu z wyrobami klasy I. Natomiast niebezpieczeństwo dla zdrowia ludzi i środowiska stwarza mechaniczna obróbka tych wyrobów (cięcie, wiercenie otworów) oraz rozbijanie w wyniku zrzucania z wysokości w trakcie prac remontowych. Z zaliczanych do tej klasy wyrobów najbardziej w Polsce rozpowszechnione są płyty azbestowo-cementowe faliste oraz płyty azbestowo-cementowe „karo” stosowane jako pokrycia dachowe, szczególnie na terenach wiejskich oraz płyty płaskie wykorzystywane jako elewacje w budownictwie wielokondygnacyjnym na osiedlach miejskich.

Chorobotwórcze działanie azbestu jest wynikiem wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Biologiczna agresywność pyłu azbestu zależy od stopnia penetracji i ilości włókien w dolnej części układu oddechowego. Wyroby azbestowe stwarzają zagrożenie dopiero wówczas, gdy zaistnieją warunki stwarzające możliwości uwalniania się włókien azbestowych do otoczenia. Dochodzi do tego najczęściej w wyniku poddawania elementów azbestowych obróbce mechanicznej, a także wskutek naruszania struktury wyrobu.

Szkodliwość włókien azbestowych zależy od długości i średnicy włókien. Większe włókna są mniej szkodliwe, gdyż w większości zatrzymują się w górnych drogach oddechowych, skąd są usuwane przez rzęski. Włókna bardzo drobne są usuwane przez system odpornościowy. Najbardziej niebezpieczne dla organizmu ludzkiego są włókna o długości $>5 \mu\text{m}$ i średnicy $<3 \mu\text{m}$, przenikają one do dolnych dróg oddechowych, wbijają się w do płuca i w wyniku wieloletniego podrażnienia komórek wywołują nowotwory. Włókna

takie powstają najczęściej podczas ścierania wykładzin hamulcowych i sprzęgłowych samochodów starszego typu.

Pojawienie się patologii będących następstwem ekspozycji na pył azbestu jest uzależnione od rodzaju ekspozycji. Ekspozycja może być: zawodowa, parazawodowa i środowiskowa. Różnią się one wielkością stężeń włókien, rozmiarami włókien, długością trwania narażenia, skutkami dla zdrowia i wielkością ryzyka wystąpienia nowotworów złośliwych. Narażenie zawodowe na pył może być przyczyną chorób takich jak:

- **pylica azbestowa (azbestoza)** – jest to śródmiąższowe zwłóknienie tkanki płucnej z obecnością ciałek lub włókien azbestowych. Ciężkość azbestozy zależy od kumulowanej dawki włókien azbestu i okresu jaki upłynął od pierwszego narażenia. Procesy zwłóknieniowe przebiegają bardzo wolno – objawy kliniczne pojawiają się najczęściej dopiero po 10 latach. Choroba ta przejawia się suchym, męczącym kaszlem, dusznością wysiłkową, bólami w klatce piersiowej oraz objawami nieżyty oskrzeli i rozedmy płuc.
- **zmiany opłucnowe** – występują już przy niewielkim narażeniu na włókna azbestowe. Mogą występować pod postacią blaszek, zgrubień i odczynów wysiękowych. Zgrubienia opłucnej towarzyszą zwykle procesom włóknienia sąsiadującej tkanki. Zmiany opłucnowe powodują ograniczenie funkcjonowania płuc, a także zwiększają ryzyko zachorowania na raka oskrzeli i międzybłoniaka opłucnej.
- **rak płuc** – to najpowszechniejszy nowotwór wywołany przez azbest. Azbestowe zmiany nowotworowe mają tendencję do umiejscowienia się w dolnej części płuca, w przeciwieństwie do innych nowotworów, które w większości umiejscawiają się w górnej części płuca. Ekspozycja na azbest powoduje powstawanie międzybłoniaków opłucnej i otrzewnej. Choroba ta jest postępująca i prowadzi do śmierci. Okres rozwoju może wynosić nawet 25 – 40 lat, a śmierć następuje po dwóch latach od wystąpienia objawów. Nowotwór rozwija się najczęściej u osób zawodowo narażonych na kontakt z azbestem, a także u osób mieszkających w okolicach kopalni i zakładów przetwórstwa azbestu. Najczęściej raka płuc wywołuje azbest amfibolowy. Ilość wykrywanych tego typu nowotworów zwiększa się o około 10% rocznie.
- **międzybłoniak opłucnej** – jest to rzadko występujący nowotwór złośliwy. Jest to choroba trudna do zdiagnozowania, charakteryzująca się wysoką śmiertelnością oraz krótką przeżywalnością wynoszącą około jednego roku od momentu wystąpienia najczęstszych objawów klinicznych w postaci trudności oddechowych, bólów w klatce

piersiowej, kaszlu, wysięku w jamie opłucnej. Nowotwór ten występuje najczęściej u osób powyżej 65 roku życia. W Polsce z powodu międzybłoniaka opłucnej umiera rocznie około 120 osób.

W ekspozycji parzawodowej i środowiskowej na pył azbestu głównym skutkiem jest międzybłoniak opłucnej i wzrost ryzyka raka płuca.

3. Przepisy prawne dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest

Regulacje prawne dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest, począwszy od realizacji obowiązku dokonania przeglądu technicznego tych wyrobów do zdeponowania wytworzonych odpadów na składowisku, są zamieszczone w aktach prawnych które przedstawiono w **załączniku nr 1**.

Realizacja Programu jest powiązana z realizacją celów następujących dokumentów:

- Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015,
- Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013 wspierających wzrost gospodarczy i zatrudnienie – Narodowa Strategia Spójności,
- Polityki Ekologicznej Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016,
- Krajowego Planu Gospodarki Odpadami 2010,
- Krajowego Programu Reform na lata 2008-2011 na rzecz realizacji Strategii Lizbońskiej,
- Odnowionej Strategii Zrównoważonego Rozwoju UE.

Polskie prawodawstwo dopuszcza wykorzystywanie azbestu lub wyrobów zawierających azbest w użytkowanych budynkach, instalacjach lub urządzeniach do końca grudnia 2032 roku. W sposób szczegółowy określa również wymagania dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami azbestowymi, obowiązki organów administracji, a także właścicieli i zarządców nieruchomości w tym zakresie oraz obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest. Podstawowe obowiązki organów samorządowych, właścicieli i zarządców nieruchomości oraz przedsiębiorców prowadzących działalność, w wyniku której powstają odpady zawierające azbest, przedstawiono poniżej.

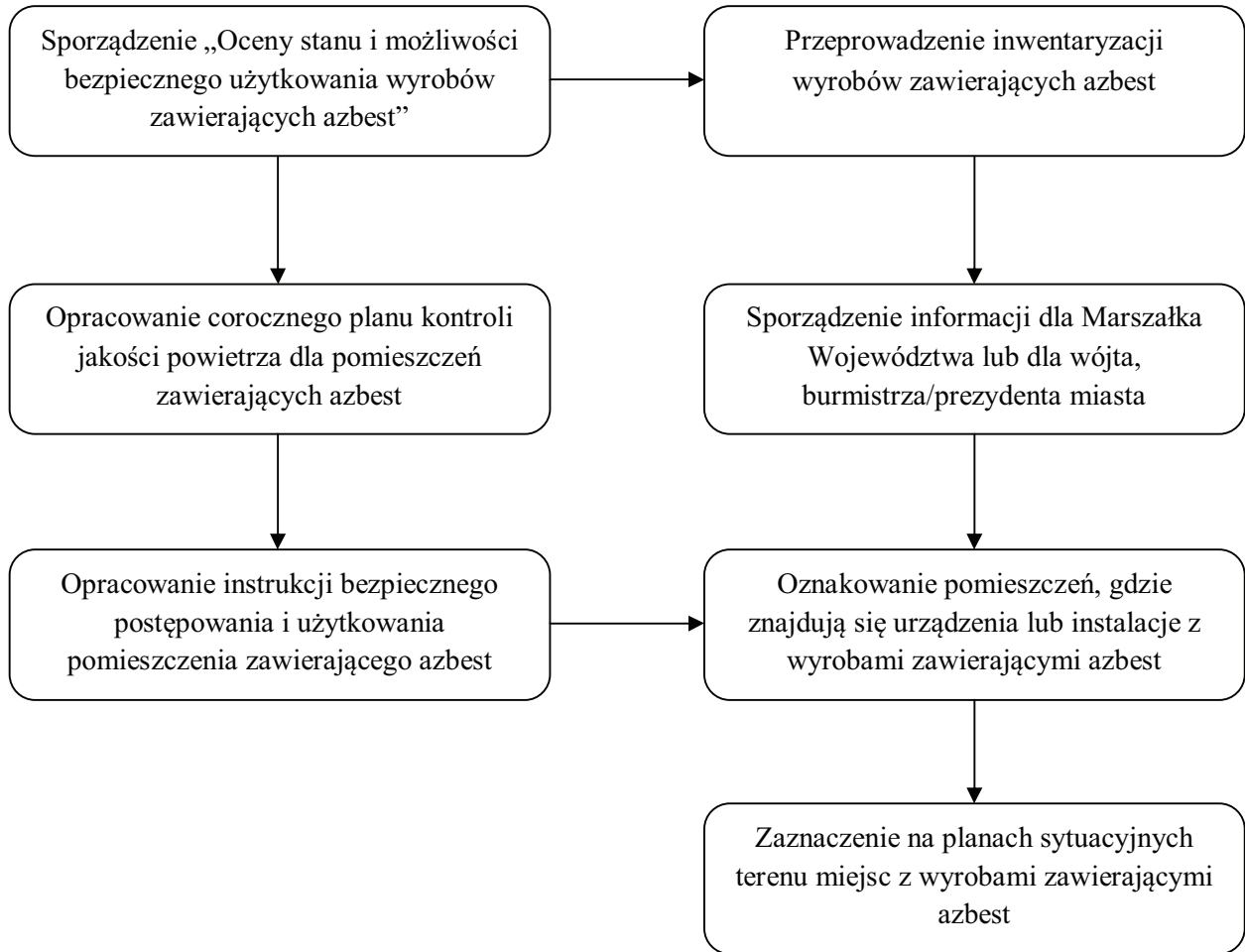
Obowiązki gminy:

- opracowanie, przyjęcie i aktualizacja planu gospodarki odpadami (z uwzględnieniem problematyki usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest),
- gromadzenie informacji przekazywanych przez osoby fizyczne (właścicieli i zarządców nieruchomości) o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania,

- przedkładanie marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym azbestu,
- opiniowanie programów gospodarki odpadami niebezpiecznymi (w tym odpadami zawierającymi azbest),
- prowadzenie lokalnej polityki społecznej w zakresie opłat za składowanie odpadów zawierających azbest, w stosunku do uboższych właścicieli obiektów. Częściowe lub całkowite zwalnianie z opłat – inicjowanie i organizowanie innych form pomocy dla mieszkańców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Obowiązki właścicieli, zarządców lub użytkowników nieruchomości:

- kontrola wyrobów zawierających azbest znajdujących się w obiektach, urządzeniach budowlanych, urządzeniach przemysłowych lub innych miejscach zawierających azbest,
- usuwanie wyrobów zawierających azbest zakwalifikowanych zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia wyrobu lub jego uszkodzenia,
- przegląd i oznakowanie, w sposób przewidziany przez prawo, miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest,
- sporządzenie inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury,
- sporządzenie i przedłożenie marszałkowi województwa (dot. przedsiębiorców) lub wójtowi gminy (dot. osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami) oraz aktualizacja informacji o:
 - wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania,
 - wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zastało zakończone.

Obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest:

- uzyskanie pozwolenia, decyzji zatwierdzającej program gospodarowania odpadami niebezpiecznymi albo złożenie organowi informacji o wytwarzanych odpadach oraz o sposobie gospodarowania odpadami niebezpiecznymi (zależnie od ilości wytwarzanych odpadów),
- przeszkolenie przez uprawnioną instytucję zatrudnianych pracowników i osób kierujących lub nadzorujących, w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu tych wyrobów oraz w zakresie przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- opracowanie przed rozpoczęciem prac szczegółowego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest, obejmującego w szczególności:
 - identyfikację azbestu w przewidzianych do usunięcia materiałach, na podstawie udokumentowanej informacji od właściciela lub zarządcy

obiekту albo też na podstawie badań przeprowadzonych przez akredytowane laboratorium,

- informacje o metodach wykonywania planowanych prac,
 - zakres niezbędnych zabezpieczeń pracowników oraz środowiska przed narażeniem na szkodliwość emisji azbestu, w tym problematykę określoną przepisami dotyczącymi planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
 - ustalenie niezbędnego dla rodzaju wykonywanych prac monitoringu powietrza,
 - posiadanie niezbędnego wyposażenia technicznego i socjalnego zapewniającego prowadzenie określonych planem prac oraz zabezpieczeń pracowników i środowiska przed narażeniem na działanie azbestu,
 - zgłoszenie prac polegających na zabezpieczeniu lub usunięciu wyrobów zawierających azbest z obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej, właściwemu organowi nadzoru budowlanego oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy.
- zapewnienie warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania w sposób określony w § 8 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 kwietnia 2004r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,
- złożenie właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, pisemnego oświadczenia o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych.

Warunkiem koniecznym bezpiecznego dla ludzi i środowiska użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest jest rzetelnie sporządzona inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest i ocena ich stanu, określająca, w zależności od rodzaju, stanu i sposobu zastosowania azbestu, stopień pilności wymiany wyrobów zawierających azbest.

W rozporządzeniach Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 października 2003r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest oraz z dnia 2 kwietnia 2004 w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, założono wykonanie inwentaryzacji oraz dokonanie oceny stanu wyrobów zawierających azbest na 2004r. Od tego też roku właściciele i zarządcy obiektów zobligowani są do przekazywania marszałkowi województwa i wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania oraz informacji o wyrobach, których wykorzystanie zakończono.

Przepisy w sposób bezpośredni nie precyzują, kto może być wykonawcą prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, biorąc jednak pod uwagę obowiązki jakie postawiono przed wykonawcą, wnioskować należy, że tego typu prace powinna wykonywać wyspecjalizowana jednostka posiadająca stosowne zezwolenia oraz wyposażenie techniczne i socjalne zapewniające prowadzenie prac oraz odpowiednie zabezpieczenie pracowników i środowiska przez narażeniem na działanie azbestu.

W przypadkach nieprzestrzegania nałożonych na jednostki organizacyjne i osoby fizyczne obowiązków w zakresie bezpiecznego wykorzystania i usuwania wyrobów zawierających azbest oraz obowiązków sprawozdawczości w tym zakresie mają zastosowanie zapisy tytułu VI ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska. Przewidują one w takich przypadkach odpowiedzialność karną tj. kary aresztu, ograniczenia wolności lub grzywny orzekane na podstawie przepisów kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz odpowiedzialność administracyjną poprzez wstrzymanie prowadzonej przez podmiot korzystający ze środowiska lub osobę fizyczną działalności powodującej pogorszenie stanu środowiska w znacznych rozmiarach lub zagrażającej życiu lub zdrowiu ludzi.

Ponadto do odpowiedzialności za szkody spowodowane oddziaływaniem na środowisko, w tym również powstałe w wyniku postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, mają zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego.

4. Charakterystyka Gminy Ciepielów

Gmina Ciepielów położona jest w południowo - wschodniej części województwa mazowieckiego, w powiecie lipskim.

Gmina Ciepielów graniczy:

- od zachodu z gminami Iłża i Kazanów;
- od północy z gminą Zwoleń;
- od wschodu z gminą Chotcza;
- od południa z gminami Lipsko, Sienno i Rzecznów.

Miejscowość Ciepielów leży w dolinie rzeki Iłżanki i jest położona na szlaku komunikacyjnym Warszawa - Tarnobrzeg, pośrodku powiatowych placówek administracyjnych mających siedziby w Lipsku i Zwoleniu. Powierzchnia gminy wynosi 13 477 ha, gmina obejmuje 28 sołectw i 34 miejscowości (dane GUS, stan na 31.12.2009r.). Wysoki odsetek użytków rolnych (ok.75%) sprawia, że głównym źródłem utrzymania mieszkańców gminy jest rolnictwo. Infrastrukturę techniczną gminy stanowi: sieć wodociągowa, kanalizacyjna, biologiczna oczyszczalnia ścieków. Gmina jest w pełni zelektryfikowana.

Zgodnie z podziałem fizyczno - geograficznym Polski J. Kondrackiego gmina Ciepielów położona jest w obrębie Równiny Radomskiej, zbudowanej z czwartorzędowych utworów fluwioglacjalnych i glacialnych, pokrywających formy denudacyjne zbudowane ze skał górnokredowych. W rzeźbie terenu wyróżnia się plejstoceńską wysoczyznę polodowcową, rozciętą przez dolinę Iłżanki z wyraźnie zaznaczonym tarasem zalewowym oraz fragmentami tarasów wyższych występujących w postaci listew przylegających do zboczy wysoczyzny.

Demografia

Gmina Ciepielów liczy 5 856 mieszkańców (wg stanu na 31.12.2009r.). Średnia gęstość zaludnienia w gminie wynosi 42 osoby/km².

Liczba ludności w gminie Ciepielów w latach 2005-2009:

Rok	2005	2006	2007	2008	2009
Liczba mieszkańców ogółem	5 943	5 926	5 890	5 878	5 856
Mężczyźni	2 986	2 976	2 949	2 949	2 938
Kobiety	2 957	2 950	2 929	2 929	2 918

*wg danych GUS

Z analizy danych statystycznych dotyczących liczby mieszkańców w latach 2005 – 2009 wynika, że w gminie Ciepielów następuje spadek liczby ludności.

Korzystnymi cechami demograficznymi są:

- korzystna struktura wiekowa ludności: wysoki udział ludności w wieku produkcyjnym (60,1% ogółu), 20,9% osób w wieku przedprodukcyjnym i 19,0% w wieku poprodukcyjnym (wg GUS – stan na 31.12.2009r.)
- wyrównany współczynnik feminizacji (kobiety stanowią 49,8% całej populacji).

Niekorzystne trendy w procesach demograficznych to:

- ujemne saldo migracji,
- ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego,
- spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, co świadczy o starzeniu się społeczeństwa,
- prognozowany spadek liczby mieszkańców powiatu do ok. 7102 osób w roku 2030.

Sfera społeczna

Na terenie gminy Ciepiałów znajdują się:

- Zespół Placówek Oświatowych w Ciepiałowie, obejmujący:
 - Samorządowe Przedszkole w Ciepiałowie,
 - Publiczna Szkoła Podstawowa im. dr M. Papuzińskiego w Ciepiałowie,
 - Publiczne Gimnazjum im. Jana Pawła II w Ciepiałowie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Bąkowej,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Wielgiem, w tym:
 - Samorządowe Przedszkole w Wielgiem,
 - Publiczna Szkoła Podstawowa w Wielgiem.

Do szerzenia kultury w gminie Ciepiałów przyczynia się Gminna Biblioteka Publiczna w Ciepiałowie. Biblioteka posiada filie w Czerwonej i Wielgiem. W budynku biblioteki znajduje się również Gminne Centrum Informacji w Ciepiałowie.

Na terenie gminy opiekę zdrowotną nad mieszkańcami sprawuje Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Ciepiałowie oferujący pacjentom podstawową opiekę medyczną i podstawowe badania diagnostyczne.

ZOZ w Ciepiałowie obejmuje:

- Ośrodek Zdrowie w Ciepiałowie
- Ośrodek Zdrowia w Bąkowej.

Mieszkalnictwo

Jakość i komfort mieszkań na terenie gminy systematycznie się poprawia, wzrasta liczba mieszkań i ich standard.

Liczba mieszkań i powierzchnia użytkowa mieszkań w gminie Ciepielów:

2006		2007		2008	
Liczba mieszkań	Powierzchnia (m ²)	Liczba mieszkań	Powierzchnia (m ²)	Liczba mieszkań	Powierzchnia (m ²)
1 738	137 244	1 751	138 676	1 760	139 776

* wg GUS

Wg danych GUS 2008 wskaźniki dotyczące zasobów mieszkaniowych kształtują się następująco:

Przeciętna	Gmina Ciepielów	Powiat Lipski	Województwo Mazowieckie
Liczba izb w 1 mieszkaniu	3,46	3,55	3,52
Osób w 1 mieszkaniu	3,34	2,97	2,65
Osób na 1 izbę	0,96	0,84	0,75
Powierzchnia użytkowa mieszkania (m ²)	79,42	77,47	68,43
Powierzchnia użytkowa na 1 osobę (m ²)	23,78	26,09	25,85

*wg danych GUS 2008

Rolnictwo

Głównym źródłem utrzymania mieszkańców gminy Ciepielów jest rolnictwo. Gospodarstwa rolne są własnością prywatną. Na terenie gminy przeważającą część gospodarstw stanowią gospodarstwa średniej powierzchni wynoszącej ok. 8,60 ha, preferujące tradycyjne metody upraw i hodowli. W strukturze powierzchni Ciepeliowa użytki rolne stanowią 75%, natomiast lasy 17% powierzchni. Dominują grunty orne (10 132 ha), zaś sady zajmują 56 ha. W strukturze zasiewów przeważają zboża, głównie żyto i owies. Duże znaczenie posiada uprawa roślin przemysłowych np. tytoniu. Obserwuje się wzrost uprawy warzyw, wśród których przeważają: pomidory, fasola i ogórki. W zakresie ogrodnictwa dominuje uprawa truskawek, malin, porzeczek, a także aronii. W produkcji zwierzęcej rolnicy nastawiają się przede wszystkim na chów trzody chlewnej i hodowlę bydła.

Struktura użytkowania gruntów w gminie:

	Powierzchnia ogółem	Użytki rolne					Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty
		Razem	Grunty orne	Sady	Łąki	Pastwiska		
ha	13 530	10 132	8 825	56	982	269	2 374	1 024
%	100	75	87	0,5	10	2,5	17,5	7,5

*wg Urzędu Gminy Ciepielów

Działalność pozarolnicza

W 2009 roku na terenie gminy działało 320 podmiotów gospodarczych (bez prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne), z czego około 95% reprezentuje sektor prywatny (305 podmiotów).

Liczba podmiotów gospodarki narodowej w gminie Ciepiałów w 2009 r. według sekcji:

<i>Sektor gospodarki</i>	<i>Liczba podmiotów gospodarczych</i>
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	58
Przetwórstwo przemysłowe	26
Budownictwo	61
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	101
Transport i gospodarka magazynowa	7
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	9
Informacja i komunikacja	15
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	4
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	5
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	4
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	9
Edukacja	12
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	5
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	6
Pozostała działalność usługowa	12
OGÓŁEM	320

*GUS – Bank Danych Regionalnych : dane roczne za 2009 r.

Środowisko przyrodnicze

Na terenie gminy znajdują się 2 użytki ekologiczne zlokalizowane na terenie leśnym o łącznej powierzchni 1,4 ha:

- halizna porośnięta tarniną i głogiem o powierzchni 1,03 ha – nadleśnictwo Zwoleń,

- halizna-bagno okresowo zalewane wodą o powierzchni 0,37 ha nadleśnictwo Zwoleń.

Na terenie gminy występują pomniki przyrody ożywionej:

- dąb szypułkowy w wieku 250 lat, obwód pnia – 420 cm, wysokość 21 m, zlokalizowany w nadleśnictwie Zwoleń, obręb Małomierzyce, kompleks „Bąkowa”,
- dąb szypułkowy w wieku 250 lat, obwód pnia 390 cm, wysokość 21 m, zlokalizowany w nadleśnictwie Zwoleń, obręb Małomierzyce, kompleks „Bąkowa”,
- dąb szypułkowy w wieku 200 lat, obwód pnia 320 cm, wysokość 26 m, zlokalizowany w nadleśnictwie Zwoleń, obręb Lipsko,
- dąb szypułkowy w wieku 600 lat, obwód 630 cm, wysokość 27 m, zlokalizowany w parku wiejskim we wsi Wielgie,
- lipa drobnolistna w wieku 100 lat, obwód 450 cm, wysokość 21 m, zlokalizowana w zabytkowym parku wiejskim we wsi Bąkowa.

Hydrografia

Teren gminy Ciepiałów leży w obrębie zlewni Iłżanki, będącej lewym dopływem Wisły. Sieć rzeczna na terenie gminy jest słabo rozwinięta. Rzeka Iłżanka przepływająca przez środkową część gminy przyjmuje kilka niewielkich prawobrzeżnych i lewobrzeżnych dopływów, z których największy to Kosówka, zasilająca stawy w Wielgiem. Iłżanka płynie silnie meandrując, w rozległej dolinie częściowo zatorfionej.

Wody stojące stanowią znikomy procent powierzchni gminy. Zbiorniki sztuczne to głównie stawy hodowlane. Największe z nich znajdują się na Iłżance w Ciepiałowie oraz jej dopływie w miejscowości Wielgie.

5. Ilość i stan wyrobów zawierający azbest na terenie Gminy Ciepiałów

Na terenie Gminy Ciepiałów dokonano inwentaryzacji (ankiety) wyrobów zawierających azbest. Na podstawie informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania, zgłoszonych do Urzędu Gminy w Ciepiałowie przez sołtysów, określono ilości oraz miejsca występowania takich wyrobów na terenie gminy.

Zebrane informacje przedstawiono w poniższej tabeli.

Szczegółowe zestawienie ilości i miejsc występowania azbestu na terenie gminy Ciepiałów (stan na 25.03.2009r.):

Lp.	Nazwa wsi	Powierzchnia dachu [m ²]				
		Budynek mieszkalny	Obora	Stodoła	Pozostałe	Razem
1.	Antoniów	1 609	1 102	3 865	2 216	8 729
2.	Anusin	3 072	1 542	3 084	1 243	8 941
3.	Bąkowa	6 353	4 815	10 328	7 717	29 213
4.	Bielany	984	964	2 542	1 695	6 158
5.	Borowiec	1 285	648	2 666	1 632	6 231
6.	Ciepiałów Osada	4 926	1 021	2 763	2 656	11 366
7.	Ciepiałów Kolonia	2 229	2 040	4 714	3 053	12 036
8.	Ciepiałów Stary	2 117	2 655	4 855	2 418	12 045
9.	Chotyże	3 291	4 657	6 729	4 267	18 944
10.	Czerwona	2 126	2 200	4 096	2 564	10 986
11.	Dąbrowa	3 671	2 625	5 104	2 180	13 580
12.	Drezno	1 526	744	1 199	776	4 245
13.	Gardzienice Stare	670	1 326	2 580	1 190	5 766
14.	Gardzienice Kol.	0	0	0	0	0
15.	Kalków	4 178	6 263	11 032	9 730	31 203

16.	Kawęczyn	1 105	963	2 962	1 233	6 263
17.	Kochanów	1 234	2 236	2 229	1 114	6 813
18.	Kunegundów	2 601	2 883	5 532	3 099	14 115
19.	Łaziska	6 058	7 336	14 765	6 833	34 992
20.	Marianki	3 634	4 086	7 066	2 707	17 493
21.	Pasieki	845	1 351	2 442	1 612	6 250
22.	Pcin	4 860	7 785	15 360	5 375	33 380
23.	Podgórze	1 720	1 978	5 224	3 037	11 959
24.	Podolany	1 078	900	1 325	527	3 830
25.	Ranachów B	3 220	6 690	10 480	5 594	25 984
26.	Rekówka	2 315	3 460	4 200	2 618	12 593
27.	Świesielice	4 167	4 175	6 598	5 424	20 364
28.	Wielgie	11 950	11 175	18 089	12 051	53 265
29.	Wólka Dąbrowska	1 385	1 772	2 672	1 774	7 603
Razem		84 209	89 392	164 501	96 335	434 437

*wg danych Urzędu Gminy w Ciepiałowie

Przyjęto średnią wagę 1 m² płyty azbestowo-cementowej 17 kg.

Znając ilość płyt azbestowych oraz ciężar 1 m² płyty można obliczyć szacunkową wagę wyrobów azbestowo-cementowych na terenie gminy.

$$434\,437\text{ m}^2 \times 17\text{ kg} = 7\,386\text{ Mg}$$

Łącznie na terenie Gminy Ciepiałów znajduje się 434 437 m² (7 386 Mg) płyt azbestowo-cementowych (eternitu).

W celu zakwalifikowania wyrobów zawierających azbest do dalszego użytkowania lub usunięcia oraz określenia stopnia pilności działań naprawczych, wykonano ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest. Do grupy I (wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie) zakwalifikowano 0,8% pokryć dachowych, co stanowi około **59 Mg**, które muszą być usunięte w pierwszej kolejności.

6. Finansowe aspekty realizacji programu

Gmina powinna zapewnić wywóz odpadów zawierających azbest na składowisko odpadów lub zapewnić ich dostarczenie do przewoźnego urządzenia do przetwarzania odpadów zawierających azbest. Koszt transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest powinien zostać pokryty ze środków własnych gminy, dotacji i pożyczek funduszy ochrony środowiska lub innych źródeł dostępnych dla gminy.

Dotacje i kredyty krajowe

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 Nr 25, poz. 150 z późn. zm.) określa zasady funkcjonowania narodowego i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej mogą być przeznaczone m.in. na wspomaganie działalności w zakresie:

- dofinansowywanie inwestycji ekologicznych realizowanych ze środków pochodzących z Unii Europejskiej oraz funduszy krajowych,
- badań, upowszechniania ich wyników, a także postępu technicznego w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- zapobiegania lub usuwania skutków zanieczyszczenia środowiska, w przypadku gdy nie można ustalić podmiotu za nie odpowiedzialnego,
- innych zadań służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikających z zasady zrównoważonego rozwoju, ustalonych w planach działalności wojewódzkich funduszy, w tym na programy ochrony środowiska, programy ochrony powietrza, programy ochrony przed hałasem, plany gospodarki odpadami, plany działań krótkoterminowych, a także na realizację powyższych planów i programów.

Fundusze Unii Europejskiej

Narodowa Strategia Spójności (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia) jest to dokument określający system wykorzystania oraz wdrażania funduszy unijnych:

- Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- Europejskiego Funduszu Społecznego,
- Funduszu Spójności.

Cele Narodowej Strategii Spójności będą realizowane za pomocą Programów Operacyjnych oraz Regionalnych Programów Operacyjnych:

- a) Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej,
- b) Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,
- c) Program Operacyjny Kapitał Ludzki,
- d) Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka,
- e) Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej,
- f) Program Operacyjny Pomoc Techniczna,
- g) 16 Regionalnych Programów Operacyjnych – każde z szesnastu województw w latach 2007-2013 będzie realizowało własny program operacyjny, finansowany przez Europejski Funduszu Rozwoju Regionalnego.

W programie założono, że usuwanie wyrobów zawierających azbest odbywać się będzie ze wsparciem finansowym ze środków publicznych – budżetu gminy. Wsparcie dotyczyć będzie sfinansowania kosztów: demontażu, transportu i unieszkodliwiania odpadów azbestowo-cementowych.

Dofinansowanie odbywać się będzie ze środków:

- Budżetu Gminy,
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Środków RPO,
- Środków z fundacji i funduszy wspierających działania z zakresu usuwania azbestu;

Przewiduje się, iż środki budżetu Gminy Ciepiałów, pochodzące z wpływów z tytułu opłat i kar za oddziaływanie na środowisko i wprowadzanie w nim zmian, będą przeznaczone na dofinansowanie realizacji przedsięwzięć związanych z usuwaniem pokryć dachowych z materiałów zawierających azbest, przez właścicieli budynków zlokalizowanych w gminie Ciepiałów, a także na usunięcie wyrobów zawierających azbest składowanych na posesjach zlokalizowanych w gminie Ciepiałów.

Wysokość udziału finansowego Gminy zależna będzie od możliwości finansowych w danym roku budżetowym oraz ilości składanych wniosków. Szczegółowe warunki i procedury pomocy finansowej dla właścicieli i współwłaścicieli nieruchomości podejmujących się usunięcia i unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest zostaną określone w „Regulaminie określającym tryb postępowania o udzielanie dofinansowania na likwidację wyrobów zawierających azbest znajdujących się w obiektach na

terenie Gminy Ciepiałów”. Regulamin stanowi załącznik do Zarządzenia Wójta Ciepiałowa w sprawie udzielania pomocy finansowej na usuwanie pokryć dachowych z materiałów zawierających azbest z budynków osób fizycznych.

Dla oszacowania prawdopodobnych kosztów przedsięwzięcia, przyjęto następujące jednostkowe koszty wykonania w/w usług:

Średni koszt demontażu 1 m² płyty azbestowo-cementowej – 12 zł

Średni koszt opakowania i transportu - 6 zł/Mg/km

Średni koszt składowania płyt – 500 zł/Mg

Na terenie województwa mazowieckiego, w miejscowości Rachocin, Gmina Sierpc funkcjonuje składowisko przyjmujące odpady zawierające azbest. Odległość tego składowiska od gminy Ciepiałów wynosi około 270 km.

Najbliższe składowisko, na którym składowane są odpady zawierające azbest znajduje się w miejscowości Poniatowa Wieś (gm. Poniatowa, woj. lubelskie), które położone jest w odległości ok. 50 km od gminy Ciepiałów.

Przy powyższych założeniach koszt demontażu, transportu i składowania 1m² płyty azbestowo-cementowej wyniesie około 27 zł.

Na terenie gminy Ciepiałów znajduje się około 434 437 m² płyt azbestowych. Realizacja całego procesu usuwania azbestu potrwa do końca 2032 roku, więc średniorocznie powinno zostać usunięte około 19 747 m² płyt azbestowych. W latach 2010-2013 przewiduje się usunięcie około 60 tys. m² azbestu znajdującego się na budynkach i budowlach.

Ogólny koszt usunięcia wyrobów azbestowo-cementowych z gminy Ciepiałów wyniesie:

$$434\ 437\ \text{m}^2 \times 27\ \text{zł}/\ \text{m}^2 = 11\ 729\ 799\ \text{zł}$$

O dofinansowanie do poniesionych kosztów usuwania azbestu mogą się również ubiegać właściciele nieruchomości, u których znajduje się azbest zdjęty wcześniej (przed wdrożeniem programu usuwania azbestu na terenie Gminy) i złożony na posesji. Wówczas dofinansowanie będzie obejmowało koszty opakowania, transportu i składowania płyt azbestowych (bez kosztów demontażu pokrycia).

Poniższa tabela przedstawia harmonogram rzeczowy programu:

Harmonogram rzeczowy na lata 2010-2032

Lp.	Nazwa zadania	Okres realizacji
1.	Opracowanie „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest” oraz „Regulaminu określającego tryb postępowania o udzielanie dofinansowania na likwidację wyrobów zawierających azbest znajdujących się w obiektach na terenie Gminy Ciepiałów”	VII 2010
2.	Zorganizowanie spotkań z mieszkańcami, którzy zgłosili posiadanie wyrobów zawierających azbest, informacja na temat zarejestrowanych firm zajmujących się zdejmowaniem eternitu	2010
3.	Działalność informacyjna i edukacyjna skierowana do właścicieli, zarządców i użytkowników budynków, budowli i instalacji zawierających azbest	2010 - 2032
4.	Realizacja „Programu...”	2010 - 2032
5.	Coroczna aktualizacja bazy danych o obiektach zawierających azbest	2010 - 2032
6.	Monitoring i ocena realizacji „Programu...” w ramach Planu Gospodarki Odpadami dla Gminy Ciepiałów	2010 - 2032

-Ze względu na dość dużą skalę występowania wyrobów azbestowych na terenie gminy, władze samorządowe muszą podjąć starania o pozyskanie środków zewnętrznych oraz uwzględnić problem dofinansowania usuwania azbestu w corocznych budżetach Gminy - by zgodnie z „Krajowym programem usuwania azbestu...” do 31 grudnia 2032 r. całkowicie usunąć azbest z terenu gminy Ciepiałów.

O kolejności usuwania wyrobów azbestowych powinny decydować wyniki oceny stanu technicznego pokrycia dachowego.

Zakłada się, że właściciele nieruchomości uzyskają dofinansowanie w wysokości 27 zł/m² zdemontowanych płyt cementowo-azbestowych. W tym przypadku na ww. zadanie w latach 2010-2032 należałoby przeznaczyć kwotę **11 729 799**, co rocznie daje kwotę około **534 000 zł**.

Budżet gminy nie jest w stanie samodzielnie sfinansować tego zadania – tempo realizacji programu zależne będzie od środków pozyskanych ze źródeł zewnętrznych (Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, środki Unii Europejskiej i inne).

Przykładowo właściciel nieruchomości posiadający 150 m² pokrycia dachowego uzyska dofinansowanie:

$$150 \text{ m}^2 \times 27 \text{ zł/m}^2 = 4050 \text{ zł}$$

Właściciel nieruchomości pokryje koszty związane z zamontowaniem nowego pokrycia dachowego.

Sfinalizowanie zadania nastąpi po skompletowaniu odpowiednich dokumentów, tj. faktury za wykonaną usługę, dokumentu potwierdzającego zgłoszenie robót lub uzyskanie pozwolenia na budowę/rozbiórkę od Starosty Lipskiego, karty przekazania odpadu oraz protokołu zdawczo-odbiorczego potwierdzającego realizację zadania (sporządzonego przez pracownika Urzędu Gminy w Ciepiałowie).

Należy podkreślić, że podmioty prowadzące roboty demontażowe, transport i utylizację odpadów zawierających azbest, zgodnie z przepisami prawa, powinny posiadać odpowiednie pozwolenia. Firma zajmująca się usuwaniem azbestu na terenie gminy Ciepiałów zostanie wyłoniona na drodze przetargu.

Wykaz firm posiadających decyzję w sprawie zatwierdzenia programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest powstającymi w wyniku przeprowadzanych prac remontowo – budowlanych na terenie powiatu lipskiego znajduje się w **załączniku nr 2**.

7. Podsumowanie

Pomimo wprowadzenia zakazu stosowania azbestu w nowych budynkach i technologiach będzie on elementem struktury wielu obiektów jako materiał wbudowany jeszcze przez kilkadziesiąt lat. Należy pamiętać, że nie jest szkodliwa sama obecność w budynku materiałów zawierających azbest. Niebezpieczeństwo pojawia się w wyniku nieprawidłowego obchodzenia się z tymi elementami, na skutek czego mogą one stać się niebezpieczne będąc źródłem emisji włókien azbestowych do powietrza.

Bardzo ważne jest zastosowanie się właścicieli i zarządców obiektów budowlanych do obowiązku prowadzenia okresowych kontroli i oceny stanu technicznego wyrobów zawierających azbest oraz przekazywania właściwym jednostkom danych o ilości, stanie i miejscu występowania azbestu. Pozwoli to na uzyskanie pełnej wiedzy na ten temat i podejmowanie przez jednostki samorządowe skutecznych działań mających na celu pomoc właścicielom

obiektów w usuwaniu i unieszkodliwianiu azbestu. Istotna jest również świadomość przedsiębiorców wykonujących prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Wykonywanie tych prac wyłącznie przez wyspecjalizowane i uprawnione w tym zakresie firmy, pozwoli wyeliminować zagrożenie wynikające z nieprawidłowego ich prowadzenia. Z tego względu jednym z głównych celów niniejszego programu jest przybliżenie jak najszerszym kręgom społeczeństwa problematyki bezpiecznej eksploatacji i usuwania wyrobów zawierających azbest.

Zaproponowana przez Gminę forma dofinansowania dla właścicieli obiektów i urządzeń zawierających azbest, stawia jako warunek pomocy, spełnienie wszystkich wymogów formalnych dotyczących informowania o tych wyrobach oraz prowadzenia prac przy usuwaniu azbestu. Upowszechnienie programu będzie skutkowało podnoszeniem świadomości społeczności lokalnej w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją i usuwaniem azbestu. Przewiduje się, że w następnych latach Gmina będzie otrzymywać coraz więcej zgłoszeń o miejscach występowania azbestu, co przyczyni się do lepszej wiedzy na temat ilości azbestu. Pozwoli to lepiej poznać potrzeby w tym zakresie, precyzyjniej planować środki niezbędne do wydania na ten cel oraz stopniowo wyeliminować wyroby azbestowe z naszego otoczenia, co jest celem programu.

Załącznik Nr 1

**WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH
regulujących postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi
azbest**

USTAWY

- 1. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane** (Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118 z póź. zm.)
- 2. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest** (tj. Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.)
- 3. Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych** (Dz. U. Nr 11, poz. 84, z późn. zm.)
- 4. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach** (tj. Dz. U. z 2007 r. Nr 39 poz. 251 z późn. zm.)
- 5. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska** (tj. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.)
- 6. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw** (Dz. U. Nr 100, poz. 1085, z późn. zm.)
- 7. Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych** (Dz. U. Nr 199, poz. 1671 z póź. zm.)

ROZPORZĄDZENIA:

- 1. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 września 2003 r. w sprawie kryteriów i sposobu klasyfikacji substancji i preparatów chemicznych** (Dz. U. Nr 171, poz. 1666, z późn. zm.)
- 2. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy** (Dz. U. Nr 280, poz. 2771, z późn. zm.)
- 3. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 sierpnia 2004 r. w sprawie okresowych badań lekarskich pracowników zatrudnionych w zakładach, które stosowały azbest w produkcji** (Dz. U. Nr 183, poz. 1896)

- 4. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 185, poz. 1920, z późn. zm.)**
- 5. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych, sposobu jej wypełnienia i aktualizacji (Dz. U. Nr 13, poz. 109)**
- 6. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 kwietnia 2005 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 73, poz. 645, z późn. zm.)**
- 7. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 28 września 2005 r. w sprawie wykazu substancji niebezpiecznych wraz z ich klasyfikacją i oznakowaniem (Dz. U. Nr 201, poz. 1674)**
- 8. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217, poz. 1833, z późn. zm.)**
- 9. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. Nr 191, poz. 1595)**
- 10. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876 oraz z 2008 r. Nr 200, poz. 1235)**
- 11. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649)**
- 12. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824)**
- 13. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206)**

- 14. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 30, poz. 213)**
- 15. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 25 maja 2007 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych (Dz. U. Nr 101, poz. 686)**
- 16. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. Nr 122, poz. 1055)**
- 17. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002 r. w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 175, poz. 1439)**
- 18. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2003 r. Nr 1, poz. 12)**
- 19. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów (Dz. U. Nr 220, poz. 1858)**
- 20. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. Nr 61, poz. 549 oraz z 2009 r. Nr 39, poz. 320)**
- 21. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie podziemnych składowisk odpadów (Dz. U. Nr 110, poz. 935)**
- 22. Oświadczenie Rządowe z dnia 23 marca 2007 r. w sprawie wejścia w życie zmian do załączników A i B Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r. (Dz. U. Nr 99, poz. 667)**
- 23. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie dziennika budowy, montażu i rozbiórki, tablicy informacyjnej oraz ogłoszenia zawierającego dane dotyczące bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 108, poz. 953, z późn. zm.)**

24. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 236, poz. 1986)

25. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 237, poz. 2011, z późn. zm.)

26. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126)

27. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 września 2005 r. w sprawie kursów doszkalających dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne (Dz. U. Nr 187, poz. 1571)

DYREKTYWY

1. Dyrektywa Rady 67/548/EWG z dnia 27 czerwca 1967 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do klasyfikacji, pakowania i etykietowania substancji niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 196 z 16.08.1967, str. 1; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 1, str. 27)

2. Dyrektywa Rady 76/769/EWG z dnia 27 lipca 1976 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 262 z 27.09.1976, str. 201, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 3, str. 317)

Zmieniające dyrektywę Rady 76/769:

- Dyrektywa Komisji 1999/77/WE z dnia 26 lipca 1999 r. dostosowująca po raz szósty do postępu technicznego załącznik I do dyrektywy Rady 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu o stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (azbest) (Dz. Urz. WE L 207 z 6.08.1999, s. 18, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 24, str. 193)

- Dyrektywa Rady 83/478/EWG z dnia 19 września 1983 r. zmieniająca po raz piąty dyrektywę 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się

do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (azbest) (Dz. Urz. WE L 263 z 24.09.1983, str. 33; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 7, str. 118)

- Dyrektywa Rady 85/610/EWG z dnia 20 grudnia 1985 r. zmieniająca po raz siódmy (azbest) dyrektywę 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 375 z 31.12.1985, str. 1; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 8, str. 86)

- Dyrektywa Komisji 91/659/EWG z dnia 3 grudnia 1991 r. dostosowująca do postępu załącznik I do dyrektywy Rady 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (azbest) (Dz. Urz. WE L 363 z 31.12.1991, str. 36; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 11, str. 13)

3. Dyrektywa Rady 83/477/EWG z dnia 19 września 1983 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (druga dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 8 dyrektywy 80/1107/EWG) (Dz. Urz. WE 263 z 29.09.1983, str. 25, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 264) Zmieniające dyrektywę Rady 83/477:

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/18/WE z dnia 27 marca 2003 r. zmieniająca dyrektywę Rady 83/477/EWG w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (Dz. Urz. WE L 97, z 15.04.2003, str. 48; ; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 4, str. 312)

- Dyrektywa Rady 91/382/EWG z dnia 25 czerwca 1991 r. zmieniająca dyrektywę 83/477/EWG w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (druga dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 8 dyrektywy 80/1107/EWG) (Dz. Urz. WE 206 z 29.07.1991, str. 16; ; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 415)

- Dyrektywa Rady 98/24/WE z dnia 7 kwietnia 1998 r. w sprawie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie czynników chemicznych przy pracy (czternasta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG

(Dz. Urz. WE L 131 z 5.05.1998, str. 11, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 3, str. 279)

4. Dyrektywa Rady 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczenia zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (Dz. Urz. WE L 85 z 28.03.1987, str. 40, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 8, str. 269)

5. Dyrektywa Rady 89/391/EWG z dnia 12 czerwca 1989 r. w sprawie wprowadzenia środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy (Dz. Urz. WE L 183 z 29.06.1989, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 349)

6. Dyrektywa Rady 94/33/WE z dnia 22 czerwca 1994 r. w sprawie ochrony pracy osób młodych (Dz. Urz. WE L 216 z 20.08.1994, str. 12, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, str. 213)

7. Dyrektywa 2004/37/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagennych podczas pracy (szósta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy Rady 89/391/EWG) (Dz. Urz. WE L 158 z 30.04.2004, str. 50; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 5, str. 35)

8. Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz. Urz. WE L 182 z 16.07.1999, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 4, str. 228)

9. Decyzja Rady 2003/33/WE z dnia 19 grudnia 2002 r. ustanawiająca kryteria i procedury przyjęcia odpadów na składowiska, na podstawie art. 16 i załącznika II do dyrektywy 1999/31/WE (Dz. Urz. WE L 11 z 16.01.2003, str. 27, Dz. Urz. WE L 218 z 23.08.2007, str. 25; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 7, str. 314).

WYKAZ FIRM

**posiadających zezwolenie na usuwanie azbestu i wyrobów zawierających
azbest na terenie Powiatu Lipskiego**

1. PPHU „GRAMA”

Piotr Grabowski,

Os. Gen. Maczka 17/5, 37-100 Łañcut,

tel. (17) 852 15 51, 859 00 40, tel. kom. 605 696 915;

2. „Chempol” Sp. z o.o.

28-142 Dobrów, gm. Tuczępy

Tel. (41) 8645113

3. ALGADER HOFMAN Sp. z o.o.

ul. Wólczyńska 133 bud. 11B, 01-919 Warszawa,

tel. (22) 864 94 97, 864 94 99,

tel. kom. biuro 603 124 853,

4. Zakład Remontowo Budowlany

Stanisław Karolczak

ul. Przełajowa 10/56, 94-044 Łódź

Tel. 42 686 67 37, 602 455 252

5. Centrum Gospodarki Odpadami, Azbestu i Recyklingu „CARO”

ul. Bohaterów Monte Cassino 4/12, 22-400 Zamość,

tel./fax. (84) 627 30 13, tel. kom. 608 435 133,

**6. Przedsiębiorstwo Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych
„TERMOEXPORT”**

ul. Żurawia 24/7, 00-515 Warszawa

tel. (22) 821 34 67, 621 21 97;

7. P.P.H.U. „GAJAWI” Gabriel Rogut

ul. Kopernika 56/60, 90-553 Łódź,

tel. 501 028 153, fax. (42) 688 43 70,

8. Zakład Instalacji WOD-KAN Dygas Sp.j.

ul. Malczewskiego 8, 27-310 Ciepiałów

9. Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe

„Abba-Ekomed” Sp. z o.o.,
ul. Moniuszki 11/13, 87-100 Toruń,
tel./fax. (56) 651 44 25, 654 86 70,
654 86 71, 651 36 67, fax. 651 40 08,

10. Jan Lorek Usługi Remontowo Budowlane

Tczów 88, 26-706 Tczów
tel. (48) 676 82 20,

11. POLONICA

Producent Pokryć Dachowych,
ul. 1-go Maja 191, 25-655 Kielce,
tel. 041 345 56 40,

12. Buhck Recycling Sp. z o.o.

ul. Romana Maya 1, 61-371 Poznań,
tel. 61 650 23 01,

13. „Awant” Przedsiębiorstwo Projektowo-Wdrożeniowe Sp. z o.o.

ul. Gen. Kaliskiego 9, 01-474 Warszawa

14. Jan Garlicki – Zakład Usług Produkcji i Handlu,

Maków Mazowiecki

**WYKAZ SKŁADOWISK PRZYJMUJĄCYCH ODPADY
ZAWIERAJĄCE AZBEST (źródło: baza danych Ministerstwa Gospodarki)**

Województwo	Gmina	Miejscowość
dolnośląskie	Wałbrzych	Wałbrzych
dolnośląskie	Oława	Godzikowice
świętokrzyskie	Tuczępy	Dobrow
lubelskie	Poniatowa	Poniatowa Wieś
lubuskie	Gorzów Wielkopolski	Chróścik
małopolskie	Bolesław	Ujków Stary
małopolskie	Tarnów	Tarnów
mazowieckie	Sierpc	Rachocin
podkarpackie	Radymno	Młyny
podkarpackie	Pysznica	Pysznica
śląskie	Knurów	Knurów
śląskie	Świętochłowice	Świętochłowice
śląskie	Dąbrowa Górnicza	Dąbrowa Górnicza
zachodniopomorskie	Sianów	Sianów
warmińsko-mazurskie	Zalewo	Półwieś
wielkopolskie	Trzemeszno	Pasieka
wielkopolskie	Konin	Konin
zachodniopomorskie	Myślibórz	Dalsze
zachodniopomorskie	Marianowo	Marianowo
lubelskie	Kraśnik	Kraśnik
kujawsko-pomorskie	Pruszcz	Małociechowo
podlaskie	Miastkowo	Miastkowo
łódzkie	Radomsko	Jadwinówka
kujawsko-pomorskie	Włocławek	Włocławek
dolnośląskie	Żukowice	Głogów
łódzkie	Kleszczów	Bagno-Lubień
śląskie	Dąbrowa Górnicza	Dąbrowa Górnicza
pomorskie	Słupsk	Bierkowo

W latach 2010 – 2032 planowana jest budowa 56 składowisk odpadów zawierających azbest lub kwater do składowania odpadów zawierających azbest.

Pojemność składowisk, ich lokalizacja i ilość na danym terenie zależą od decyzji jednostek samorządu terytorialnego i powinny być uwzględnione w wojewódzkich planach gospodarki odpadami. W kolejnych latach planowana jest budowa 4 składowisk odpadów (województwa: podkarpackie, podlaskie, pomorskie, śląskie) o łącznej pojemności kwater 89 240 m³.

Wykaz przygotowywanych składowisk odpadów zawierających azbest:

Nazwa składowiska Lokalizacja	Nazwa i adres zarządzającego składowiskiem	Projektowana pojemność składowiska [m³]
Kozodrza gm. Ostrów	Zakład Usług komunalnych w Ostrowie	17 740
Składowisko odpadów budowlanych zawierających azbest na terenie składowiska odpadów komunalnych w m. Korytki gm. Jedwabne	Komunalny Zakład Budżetowy ul. Mickiewicza 4, 18-400 Jedwabne	I etap - 20 000 II etap - 21 500
Kwaterna na odpady zawierające azbest	Zakład Utylizacji Sp. z o. o. w Gdańsku ul. Jabłoniowa 55 80-180 Gdańsk Szadółki	b.d.
Składowisko odpadów komunalnych Świętochłowice – teren po eksploatacji hałdy Huty „Florian”	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Łagiewnicka 76, 41-608 Świętochłowice	30 000

*źródło: Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032, Warszawa, lipiec 2009